

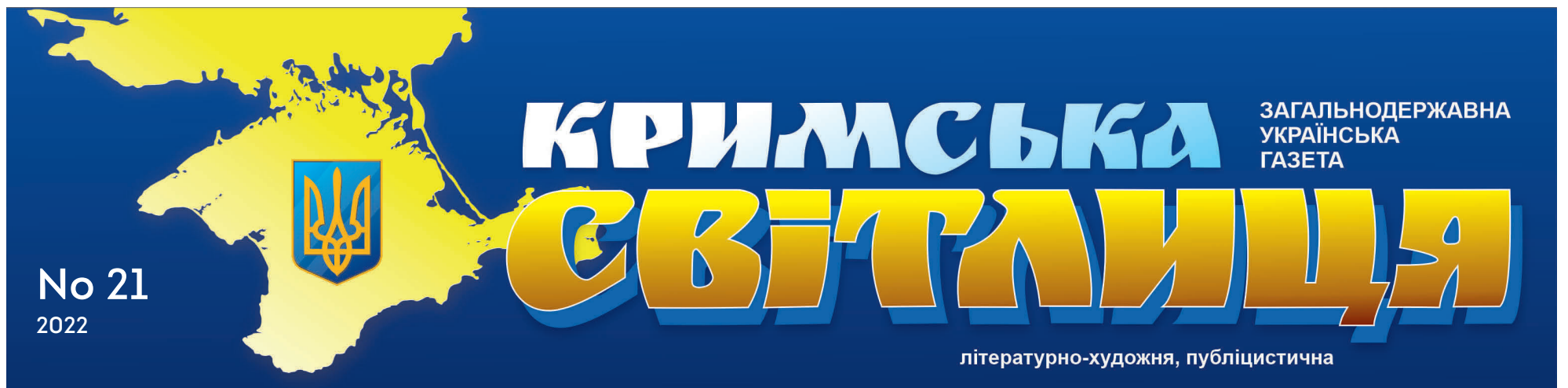
«ЛЮБОВ ДО ВОРОГІВ НЕ ОЗНАЧАЄ ПІДТРИМКИ ЇХНІХ ДІЙ»: БУТТЯ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ОКУПОВАНОМУ КРИМУ

→ 4

«ЖЕСТ ДОБРОЇ ВОЛІ»: СПРАВА З КАТОЛИЦЬКИМ ХРАМОМ У СЕВАСТОПОЛІ ДО ТА ПІСЛЯ РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

→ 5

ПРАПОР УКРАЇНСЬКОГО КРИМУ – УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА ТА УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА

НАГОЛОС

28 жовтня 2022 року Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову «Деякі питання прийняття у державну власність Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги та захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України)».

Олекса БЕСКИД

З а інформацією Міністерства реінтеграції тимчасово окупованих територій України, рішення дає змогу захистити порушені права громади Православної церкви України на Кримському півострові. Кафедральний собор святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги буде передано в державну власність на період тимчасової окупації та безоплатне користування Кримської єпархії ПЦУ, а після деокупації півострова – повернеться у власність церкви.

«Постанова стала відповіддю на дії окупаційної влади російської федерації щодо «передання» вказаного майнового комплексу у власність її незаконних органів... Зазначимо, що з 2019 року Мінреінтеграції проводить послідовну політику захисту громад ПЦУ у тимчасово окупованому Сімферополі та відстоює позицію про передачу собору у власність громади після звільнення півострова», – за-

значається в офіційному повідомленні Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Кримська єпархія УПЦ (КП) – УПЦ (ПЦУ) – єдина з релігійних громад на півострові, яка відмовилася від «перереєстрації» відповідно до незаконних вимог РФ, що стало однією з причин переслідування з боку РФ вірян, священнослужителів та їхніх сімей. У цьому матеріалі ми хочемо згадати, як відбувалась підготовка і власне боротьба за прийняття цього важливого для українців Криму документа.

10 грудня 2019 року архієпископ (нині митрополит) Сімферопольський і Кримський Климент оголосив голодування перед Кабінетом Міністрів України у зв'язку з бездіяльніс-

тю уряду України щодо захисту прав вірян Кримської єпархії Православної церкви України. Архієпископ вимагав від урядовців забезпечити право на свободу віросповідання українців у Криму. На третій день голодування відбулася зустріч із міністром у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій і внутрішньо переміщених осіб Оксаною Колядою. «Вона дала певні доручення профільним міністерствам до середи наступного тижня підготувати пропозиції, щоб до кінця тижня сформувані відповідні постанови КМУ й необхідні розпорядження, які будуть підписані Прем'єр-міністром України», – зазначив владика Климент.

«Роками він просить просту річ, – щоби держава Україна

передала будівлю Кафедрального храму святих Володимира та Ольги у Сімферополі У ВЛАСНІСТЬ Кримській єпархії ПЦУ. Бо допоки це майно є лише орендованим, – його значно важче захищати юридично, насамперед на міжнародному рівні. І окупанти цим користуються, «вичавлюючи» громаду та єпархію з приміщення», – пояснив тоді владика Євстратій. Про це поінформувала «Релігійна правда».

«У неділю блаженніший митрополит Епіфаній просив припинити голодування. Я не можу піти проти волі блаженнішого і я пообіцяв, що припиню голодування. Але на час. Якщо я побачу, що питання не буде вирішуватися, тоді я продовжу це голодування. І я не буду диви-

тися ні на чий обіцянки, тому що шість років обіцянок і брехливих заяв від уряду», – заявив архієпископ Климент.

Завдяки Управлінню з питань АР Крим і м. Севастополя Міністерства у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій і внутрішньо переміщених осіб України, яке очолював кримчанин, співкоординатор руху «Євромайдан-Крим» (2013-2014 рр.) Сергій Мокренко, було напрацьовано проєкт рішення – Постанови Кабінету Міністрів України, а також налагоджено комунікації з державними органами влади щодо погодження важливого для української церкви в Криму документа.

→ 2

ПОСТАТІ

ОКСАНА ПЕТРУСЕНКО. НЕЙМОВІРНИЙ ГОЛОС І МІЦНИЙ КРИМСЬКИЙ ХАРАКТЕР

→ 6

ПРАПОР УКРАЇНСЬКОГО КРИМУ – УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА ТА УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА

→ 1 НАГОЛОС

6 травня 2020 року Кабінет Міністрів України за дорученням прем'єр-міністра Олексія Гончарука, враховуючи тимчасову окупацію Російською Федерацією невід'ємної частини України – Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, здійснену внаслідок збройної агресії проти України, у зв'язку з системними діями РФ проти свободи світогляду та віросповідання громадян України в АР Крим, зважаючи на тиск з боку РФ на релігійну громаду Кримської єпархії ПЦУ та архієпископа Сімферопольського і Кримського ПЦУ Климента, з метою дотримання прав на віросповідання та свободу совісті, що мають значення для формування культурного простору України на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя, ухвалює постанову КМУ, де рекомендує Верховній Раді України прийняти постанову, якою тимчасово, на період дії Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», передати з власності АР Крим у державну власність Кафедральний собор святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги.

26 серпня 2020 року в Києві відбулася зустріч іноземних дипломатів і керівників державних органів України з митрополитом Київським і всієї України Епіфанієм та митрополитом Сімферопольським і Кримським Климентом щодо стану релігійної свободи на тимчасово окупованій території Криму.

«Впродовж останніх років ми робимо все можливе, щоб, незважаючи на шалений тиск держави-окупанта, зберегти нашу єпархію в Криму, як і своє законне право на релігійну свободу. Насправді ця ситуація стосується не лише Кримської єпархії ПЦУ, а присутності на півострові усього українського загалом, проти чого окупаційна влада веде активну боротьбу, використовуючи цинічні та злочинні методи», – наголосив митрополит Епіфаній.

Також він закликав українську владу та міжнародну спільноту зробити все можливе задля припинення утисків і насильства в окупованому Криму та повернення його до складу України як місця мирного й гідного співжиття всіх громадян нашої держави.

Зустріч іноземних дипломатів і керівників державних органів України з митрополитом Київським і всієї України Епіфанієм та митрополитом Сімферопольським і Кримським Климентом щодо стану релігійної свободи на тимчасово окупованій території Криму

Захід було організовано Православною церквою України спільно з Представництвом Президента України в Автономній Республіці Крим. У зустрічі взяли участь дипломати від Сполучених Штатів Америки, Канади, Литви, Латвії, Естонії, Фінляндії, Молдови, Нідерландів, Швейцарії, Словаччини, Швеції, Польщі, Чорногорії, Словаччини, Чехії, Бельгії, Латвії, а також Представництва Євросоюзу в Україні та Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні.

«Звертаючись до постійних членів Ради Безпеки ООН, цієї впливової міжнародної організації, я просив би вас, щоб ви підтримали Україну, і на засідання Ради Безпеки ООН було винесено питання щодо збереження Православної церкви України в Криму. Я звертаюся до світового співтовариства: допоможіть нам зберегти Православну Церкву. Допоможіть нам зберегти українську громаду. Допоможіть повернути Росію у правове поле, щоб вони виконали міжнародні домовленості», – зазначив митрополит Климент.

* * *

17 вересня 2020 року на установчих зборах Крайової ради українців Криму (далі – КРУК) одним із головних пріоритетів діяльності організації було визначено захист інтересів Кримської єпархії ПЦУ та захист права парафіян на віросповідання. Організацією було ухвалено рішення про подання звернення до Верховної Ради України щодо необхідності термінового прийняття проекту Постанови Верховної Ради України «Про деякі питання

захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (ПЦУ) та збереження приміщень Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги» (реєстр № 3447), яку було підготовлено та повторно ухвалено 6 травня 2020 року Кабінетом Міністрів України.

«Захист Кафедрального собору Кримської єпархії ПЦУ в ім'я святих рівноапостольних князя Володимира і княгині Ольги в Сімферополі є важливою сторінкою в історії боротьби Крайової ради українців Криму за права та свободи наших співвітчизників на окупованому півострові», – наголошується в інформаційному повідомленні КРУК.

27 жовтня 2020 року в Міністерстві з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій відбулася зустріч із представниками Крайової ради українців Криму. Про це йдеться на офіційному сайті міністерства.

Представники КРУК передали міністерству задокументовані факти переслідування Російською Федерацією Кримської єпархії Православної церкви України (ПЦУ) та матеріали причетності до цих переслідувань суддів, прокурорів, слідчих, судових виконавців, які ухвалювали неправомірні рішення щодо ПЦУ.

28 жовтня 2020 року відбулася зустріч представників КРУК з народним депутатом України Рустемом Умеровим, під час якої народному обранцю було передано звернення до голови українського парламенту, де КРУК заклика-

Виступ владыки Климента під час зустрічі іноземних дипломатів і керівників державних органів України з митрополитом Київським і всієї України Епіфанієм щодо стану релігійної свободи на тимчасово окупованій території Криму

ла Голову Верховної Ради України Разумкова Дмитра Олександровича, народних депутатів України розглянути та прийняти проект постанови Верховної Ради України щодо питань захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (ПЦУ) та збереження приміщень Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги, розробленої Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України та погодженої Комітетом Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, Комітетом Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономній Республіці Крим,

«Захист Кафедрального собору Кримської єпархії ПЦУ в ім'я святих рівноапостольних князя Володимира і княгині Ольги в Сімферополі є важливою сторінкою в історії боротьби Крайової ради українців Криму за права та свободи наших співвітчизників на окупованому півострові», – наголошується в інформаційному повідомленні КРУК.

міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин.

16 квітня 2021 року представники Крайової ради українців Криму Андрій Іванець, Сергій Мокренюк, Андрій Щекун та Володимир Ляшенко взяли участь в онлайн-зустрічі з представником Уповноваженого з дотримання прав мешканців Автономної Республіки Крим та міста Севастополя Іриною Верігіною. Під час заходу представникам КРУК було презентовано щорічну доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2020 рік.

Уповноважений Кримської єпархії ПЦУ, представник КРУК Андрій Щекун наголосив на необхідності реальними державницькими рішеннями підтримати Кримську єпархію Православної церкви України. «У нас сьогодні є проект постанови Верховної Ради України щодо питань захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (ПЦУ) та збереження приміщень Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги. Кабінет Міністрів України цей проект постанови повторно погодив ще в травні 2020 року та передав до парламенту у червні того ж року, де він лежить мертвим вантажем. КРУК звернувся до українського парламенту з вимогою прийняти цей проект постанови, але віз і нині там. Доречно було б, щоб омбудсмен звернувся до спікера Верховної Ради Дмитра Разумкова щодо необхідності прийняття надзвичайно важливої постанови», – зазначив представник КРУК.

8 червня 2021 року КРУК направили звернення до голови українського парламенту Дмитра Разумкова про необхідність прийняття проекту постанови Верховної Ради України щодо питань захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Україн-

ської православної церкви (ПЦУ) та збереження приміщень Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги.

«Ми вже вдруге надсилаємо звернення до Голови Верховної Ради. Вперше його було передано 28 жовтня 2020 року народному депутатові України від фракції «Голос» Рустему Умерову під час зустрічі представників Крайової ради українців Криму з народним обранцем. Відповіді ми й досі не отримали. Крім того, проект постанови, який було внесено до Верховної Ради України ще 16 червня 2020 року, й досі не розглянуто. Минув рік, а результату немає», – повідомив ІА «Голос Криму» представник КРУК Андрій Щекун.

10 грудня 2021 року, в день, визначений ООН як День захисту прав людини, відбулося спільне засідання керівництва громадської спілки «Українська всевітня координаційна рада» і Крайової ради українців Криму, під час якого було прийнято спільне звернення щодо стану дискримінованої громади кримських українців. У документі, серед іншого, Верховній Раді України пропонувався невідкладно ухвалити Постанову «Про деякі питання захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії ПЦУ та збереження приміщення Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги», погоджену в 2019 році Кабінетом Міністрів України та профільним комітетом парламенту.

* * *

21 січня 2022 року Президент України Володимир Зеленський підписав Указ № 21/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”».

До санкційного списку внесено 18 фізичних осіб, які причетні до винесення неправосудних судових рішень про відчуження майна Кримської єпархії Православної церкви України на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя. Про це повідомив Секретар Ради національної безпеки і оборони України Олексій Данилов на брифінгу після завершення його засідання 30 грудня 2021 року. Саме в цей день під головуванням Президента України Володимира Зеленського РНБО застосувала санкції до деяких фізичних та юридичних осіб. Обмеження проти них строком на п'ять років передбачають блокування активів, заборону участі у приватизації, оренді державного майна та запобігання виведенню капіталів за межі України.

Владика Климент під час богослужіння біля Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги в Сімферополі

Зустріч із представниками Крайової ради українців Криму в Міністерстві з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, 27 жовтня 2020 року

17 лютого 2022 року Верховна Рада України прийняла в цілому постанову «Про деякі питання захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України) та збереження приміщення Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги». За відповідне рішення проголосував 271 народний депутат.

28 серпня 2022 року під час акції до Дня захисту прав української громади Криму та 29 серпня 2022 року під час прес-конференції в Українському кризовому медіа-центрі за участі представників Крайової ради українців Криму Андрія Щекун та Андрія Іванця було оприлюднено відкрите звернення КРУК до органів влади України з вимогою проведення системної державної політики щодо захисту прав кримських українців. У переліку першочергових кроків на захист і збереження української ідентичності кримчан пролунала пропозиція до Кабінету Міністрів України здійснити процес передачі у влас-

ність ПЦУ будівлі у Сімферополі, в якій розташовані Кафедральний собор святих рівноапостольних князя Володимира і княгині Ольги та управління Кримської єпархії ПЦУ і яка використовується парафіянами на правах оренди. При цьому було зазначено, що Верховна Рада України після кількарічних звернень активістів української громади Криму запровадила законодавчий механізм закріплення розташованого на тимчасово окупованій території майна Кримської єпархії ПЦУ, на яке зазіхають окупанти, за законними власниками.

«Саме в цьому храмі за благословенням владика Климента було ухвалено рішення виходити на мітинги і боротись за Український Крим уже після 27 лютого, коли були захоплені Рада міністрів АРК та Верховна Рада АРК. Рішення про першу акцію (вже в умовах окупації) було ухвалено саме в цьому соборі 2 березня 2014 року. Ми і попрямували на першу акцію в умовах збройної агресії до пам'ятника Тарасу Шевченку, – і надалі продовжували спротив щодня аж до

«псевдореферендуму», – зазначив співкоординатор руху «Євромайдан-Крим» (2013-2014 рр.) Сергій Ковальський.

«11 березня 2014 р. Архієрейський собор Київського патріархату в офіційній заяві засудив окупацію, а також благословив українське військо і народ захищати суверенітет і територіальну цілісність своєї держави. Тим самим керівництво УПЦ КП продемонструвало своє ставлення до російської влади в Криму виключно як до незаконно встановленої та окупаційної. Окрім того, у заяві Архієрейського собору були зафіксовані порушення прав вірян, що вже мали місце у перші дні окупації, зокрема, викрадення парафіян Андрія Щекун та Анатолія Ковальського.

* * *

Три роки боротьби Крайової ради українців Криму за українську церкву, за захист прав і свобод вірян УПЦ (ПЦУ) дають змогу державним органам влади здійснювати політику реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Рішен-

«Саме в цьому храмі за благословенням Владика Климента було ухвалено рішення виходити на мітинги і боротись за Український Крим уже після 27 лютого, коли були захоплені Рада міністрів АРК та Верховна Рада АРК. Рішення про першу акцію (вже в умовах окупації) було ухвалено саме в цьому соборі 2 березня 2014 року. Ми і попрямували на першу акцію в умовах збройної агресії до пам'ятника Тарасу Шевченку, – і надалі продовжували спротив щодня аж до «псевдореферендуму», – зазначив співкоординатор руху «Євромайдан-Крим» (2013-2014 рр.) Сергій Ковальський.

ня 28 жовтня 2022 року Кабінету Міністрів України про прийняття Постанови «Деякі питання прийняття у державну власність Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги та захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України)» закріплює правовий статус отримання приміщення собору у власність Кримської єпархії ПЦУ.

Завдяки такій позиції архієрів УПЦ КП/ПЦУ, зокрема владика Климента, підтриманій основною масою кліру та парафіян, парафії УПЦ КП/ПЦУ в Криму у 2014-2022 рр. є як осередками духовного християнського, так і українського культурного життя. Богослужіння у них проводяться переважно українською мовою, відзначаються українські національні свята та пам'ятні дати, зокрема День незалежності України та День пам'яті жертв Голодомору. Кримська єпархія УПЦ КП/ПЦУ у 2014-2022 рр. не співпрацювала з окупаційними військами, натомість її клір та вірні здійснювали молитви за українське військо, за українську владу і державу. Позиція цієї релігійної організації різко контрастувала зі ставленням кримських єпархій УПЦ МП, які з початку російсько-української війни брали участь у спробах легітимізувати злочинні агресивні дії Росії, зокрема її намагання анексувати південні регіони України, активно співпрацювали з окупаційними адміністрацією та військами», – зазначається в науковій праці «Дискримінація Православної церкви України в окупованому Криму – удар Росії по правах віруючих та кримських українців» українського дослідника-кримчанина, кандидата історичних наук, представника Крайової ради українців Криму Андрія Іванця.

«ЛЮБОВ ДО ВОРОГІВ НЕ ОЗНАЧАЄ ПІДТРИМКИ ЇХНІХ ДІЙ»: БУТТЯ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ОКУПОВАНОМУ КРИМУ

РЕЛІГІЯ

Закінчення

У серпні 2019 року архієпископ (нині митрополит) Сімферопольський і Кримський ПЦУ Климент заявив, що міська «влада» Сімферополя віддала у користування РКЦ земельну ділянку, надану ще у 2013 році під будівництво кафедрального собору УПЦ КП. За словами кримського архієрея ПЦУ, активним пошуком земельної ділянки під будівництво католицького храму займався неназваний священник, який у 2014 році прибув до Криму з Санкт-Петербурга.

Сергій КОНАШЕВИЧ

Руїни костелу Серця Ісуса Христа в селі Олександрівка Красногвардійського району

Меморіальна дошка в пам'ять про єпископа Олександра Фрізона (1875-1937) на стіні каплиці Успення Пресвятої Діви Марії у Сімферополі

дження з Москви щодо сприяння Католицькій церкві на окупованому півострові. «Пів гектара землі, які у квітні 2013 року надали УПЦ КП для будівництва кафедрального собору в Сімферополі, віддали католикам у серпні 2019 року. Ті знають, що ділянку виокремили для православних, але беруть її. А коли стається скандал, вони мене звинувачують у тому, що я чиню наклеп, і вимагають відмовитися від землі, бо вони вже туди вклали гроші», – розповів владика Климент.

У час повномасштабного воєнного вторгнення РФ до України останнє повідомлення на офіційному сайті душпастирського округу РКЦ у Криму датовано 15 березня 2022 року – анонс посвяти

25 березня Папою Франциском України та Росії Непорочному Серцю Пресвятої Богородиці. У квітні єпископ Яцек Пиль перебував в Одесі задля «владнання певних формальностей» і чекав на можливість повернення до Криму, де потрібно «бути готовим на мучеництво». Як і протягом багатьох років, він наголосив, що церква не може бути використаною для політики і молиться за мир та проповідує істину – і при цьому додав, як колись: «Але це не означає, що я задоволений цією ситуацією» – вочевидь, маючи на увазі російську війну проти України, і зауважив при цьому, що любов до ворогів не означає підтримки їхніх дій. Владика так само, як і кілька ро-

ків тому, закликав не засуджувати людей, які після 2014 року залишилися в Криму, – оскільки ніхто не знає їхніх намірів, та й патріотизм полягає не в тому, щоб покинути свою домівку на окупованій території. «Зараз час випробування нашої віри, нашої любові до своєї країни. Пролита кров Авеля не принесе благословення землі і не дасть духовного миру носіям агресії», – зауважив єпископ Яцек. І з цими словами неможливо не погодитися. Чи вдасться архієпископу повернутися до своїх вірян – наразі складно сказати, так само, як і про те, коли окупований Крим повернеться до України. В обох випадках лишається тільки молитися і чекати.

P. S. Під час підготовки цього матеріалу стало відомо, що 12 липня за підсумками засідання секції з проблем нейтралізації внутрішніх загроз національній безпеці наукової ради при Раді безпеки РФ було запропоновано низку заходів боротьби з іноземними релігійними організаціями, що «чинять негативний вплив на російське суспільство». Зокрема, було запропоновано активізувати роботу з виявлення механізмів використання іноземними державами діяльності релігійних об'єднань для втручання у внутрішні справи РФ. На засіданні російського Радбезу було презентовано факти негативного впливу на ситуацію в країні деяких закордонних та підконтрольних їм російських організацій, які здійснюють «деструктивну діяльність» під виглядом гуманітарних, освітніх, культурних, національних та релігійних проєктів; про які саме організації йшлося – не зазначалося. При цьому було заявлено, що у релігійній сфері практикується «вседозволеність і використання релігійних догм для негативних цілей, що породжують релігійний екстремізм», і що «розширення впливу радикальних релігійних концепцій на російське суспільство» буцімто викликає загрози національній безпеці. Як перспективні напрямки наукових напрацювань було виокремлено питання закріплення у російському законодавстві базових понять на кшталт «релігійна деструктивна секта», «іноземна релігійна організація», «традиційна/нетрадиційна релігія (конфесія)», «релігій-

«Зараз час випробування нашої віри, нашої любові до своєї країни. Пролита кров Авеля не принесе благословення землі і не дасть духовного миру носіям агресії», – зауважив єпископ Яцек. І з цими словами неможливо не погодитися. Чи вдасться архієпископу повернутися до своїх вірян – наразі складно сказати, так само, як і про те, коли окупований Крим повернеться до України. В обох випадках лишається тільки молитися і чекати.

ний екстремізм», «релігійний радикалізм» та «релігійний фундаменталізм» задля протидії «радикальним» релігійним концепціям.

Раніше, 27 квітня, заступник Ради безпеки РФ Дмитро Медведєв звинуватив «колективний захід» у спробі буцімто налаштувати ієрархів різних гілок християнства проти Росії, заявивши при цьому, що для західних країн захист свободи віросповідання «давно став рутинним політичним інструментом тиску на сучасну Росію» і що у теперішній Європі традиційні християнські цінності «піддані катастрофічній девальвації та очевидній нарузі», що, на думку Медведєва, дає декому привід розглядати Росію як «оплот християнського світу загалом». При цьому він похвалив колишнього Апостольського нунція у США архієпископа Карла Марію Вірано, який фактично виступає як «адвокат Путіна», за те, що він «прямо розкрив роль НАТО у нацькуванні київського режиму проти Донбасу» та «викрив табуйовану на Заході тему підтримки неонацистських формувань в Україні, починаючи з 2014 року», а також очільника міжнародної гуманітарної організації «Сумка самаритянина» Франкліна Грема – за «висловлення розуміння причин денацифікації України». Також Медведєв заявив, що подібну точку зору поділяють чимало інших священників і архієреїв, які «поки що побоюються робити офіційні заяви». Лишається тільки з побоюванням очікувати наслідків подібних висловлювань можновладців держави-агресора для членів релігійних спільнот на окупованих нею територіях України.

«ЖЕСТ ДОБРОЇ ВОЛІ»: СПРАВА З КАТОЛИЦЬКИМ ХРАМОМ У СЕВАСТОПОЛІ ДО ТА ПІСЛЯ РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

РЕЛІГІЯ

У червні 2018 року окупаційна «влада» Севастополя передала міській громаді Римо-католицької церкви історичну храмову будівлю, в якій за радянських часів розташовувався кінотеатр і за повернення якої парафіяни боролися понад два десятиліття після здобуття Україною незалежності. Чи справді ця акція була «жестом доброї волі», який мав засвідчити «щасливе життя» католиків у «російському» Криму після «звільнення від України», та якими є її наслідки – детальніше у матеріалі.

Сергій КОНАШЕВИЧ

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Ще у 1837 році російський імператор Микола I затвердив план Севастополя, на якому було позначено місце для спорудження католицького храму, – планам на будівництво якого за два десятиліття завадила Кримська війна. До кінця XIX століття кількість католиків у місті перетнула позначку в 4 тисячі. Богослужіння відправлялися у приватних будинках. У 1902 році один з парафіян офірував викуплену в міста земельну ділянку, а за рік було погоджено будівництво храму на ній, яке розпочалося у 1905 році за проектом військового інженера Третеського. У 1911 році в Севастополі було урочисто освячено храм в ім'я святого Климента, споруджений коштом пожертв парафіян та людей доброї волі.

Після більшовицького жовтневого перевороту громада, в якій залишилися кілька десятків парафіян, збиралася у багато разів пограбованій та «націоналізованій» святині аж до 1936 року, вносячи орендну платню за користування нею, – доки президія ЦВК Кримської АРСР не винесла постанову про «остаточну ліквідацію та експропріацію римо-католицького собору в місті Севастополі». Настоятеля парафії отця Матіаса (Матвія) Гудайтіса, обвинуваченого у шпигунстві, розстріляли співробітники НКВС. Парафію після

Руїни римо-католицького храму в Севастополі після Другої світової війни (орієнтовно 1950-ті рр.)

цього було розпущено «у зв'язку з відсутністю духівництва та непроведенням богослужінь».

Під час Другої світової війни будівля храму, в якій було облаштовано радіовузол, постраждала від влучання снарядів і поступово занепадала повністю. Наприкінці 1950-х рр. її обстеження виявило 100% збереженості фундаментів і 80% – стін. Відтак було ухвалено рішення перебудувати колишній храм на дитячий кінотеатр під назвою «Дружба»: цю ініціативу було реалізовано в 1958 році за проектом архітектора Брауде, зі знищенням усіх ознак культової споруди. Вціліла тільки крихітна частина декорування у вівтарній частині, яку закрили кіноекраном. У нижній каплиці храму, де раніше відбувалися богослужіння, було облаштовано громадський туалет.

Після здобуття Україною незалежності, в 1992-1993 рр., у Севастополі було відроджено католицьку парафію, до якої, крім містян, увійшли також мешканці найближчих населених пунктів. Віряни неодноразово і безрезультатно зверталися до міської влади з проханнями повернути їм їхню історичну власність.

БОРОТЬБА ЗА ХРАМ

У 1994 році вийшов Указ Президента України «Про повернення релігійним організаціям культо-

вого майна», в якому на виконання статті 17 Закону України «Про свободу совісті і релігійні організації» місцевим органам державної виконавчої влади приписувалося забезпечити до 1 грудня 1997 року передачу в безоплатне користування або повернення безплатно у власність релігійних організацій культових споруд і майна, які перебувають у державній власності й використовуються не за призначенням. Історична будівля католицького храму в Севастополі, внесена до реєстру пам'яток архітектури місцевого значення, перебувала у комунальній власності міста, тож її розпорядником була міська рада. Парафіяни були змушені з 1996 року збиратися в орендованій квартирі на третьому поверсі одного з будинків на вулиці Великій Морській, де, крім помешкання священників, було облаштовано каплицю.

У 1995 році першим настоятелем парафії в Севастополі після відновлення незалежності України став о. Леонід Ткачук. Саме він придбав квартиру для проведення богослужінь і до 2008 року докладав зусиль до повернення історичної храмової будівлі. Програвши справу у Верховному суді України, в листопаді 2000 року католицька громада Севастополя подала позов до Європейського суду з прав людини – який, вочевидь, розглядає справу

дотепер. Тим часом споруджений за радянських часів на місці дзвіниці костелу вестибюль, у якому розташовувалися квиткові каси кінотеатру, почав руйнуватися, внаслідок чого будівлю оголосили аварійною й у 2010 році закрили. Тоді ж вдалося домогтися від міської влади припинити роботу громадської вбиральні у колишньому храмі.

У лютому 2010 року тогочасний голова Севастопольської міської державної адміністрації (СМДА) Сергій Куніцин отримав від голови Севастопольської міської ради (СМР) Валерія Саратова (помер 9 грудня 2015 року в Москві) офіційний лист про відмову в розгляді питання передачі храмової будівлі, в якій розташовувався кінотеатр «Дружба», з комунальної власності у державну з метою подальшої її передачі католицькій парафії. У листі було зазначено, що законні підстави для передачі будівлі відсутні, і такою підставою не може бути перетворення об'єкта на культову споруду. Назвавши цей лист «нелогічним, непрофесійним і таким, що суперечить державній практиці», Куніцин заявив, що його місце – у «кунсткамері безглуздостей». Пізніше Саратов, як і деякі чиновники перед тим, пропонував релігійній громаді викупити храмову будівлю, називаючи певну суму і безальтернативно сприймаючи споруду як господарський об'єкт, який тричі виставлявся на продаж.

У березні 2011 року тогочасний настоятель католицької парафії Севастополя о. Юрій Зімінський (передчасно відійшов до Господа 18 серпня 2021 року), оповідаючи історію костелу, пригадував аспекти його «перепрофілювання» за радянських часів: «Розібрали парпет по всьому периметру даху та сам дах, зруйнували колони, розбили склепіння, вдягли «намордник» (мався на увазі вестибюль – авт.), що став потім притоном наркоділів та сутенерів... Сьогодні храм стоїть пустою. Ба більше: коли зняли екран, виявилось, що за ним збереглася недоторканною вівтарна частина – серце храму».

Також він розповідав, що місцеві можновладці та деякі містяни обурювалися через пропозиції «віддати католикам комунальну власність задарма» і так само пропонували парафіянам викупити храмову будівлю – мовляв, Ватикан багатий. Спротив також чинили і священники Севастопольського благочиння УПЦ МП, які заявляли, що «захищають православ'я від експансії католицизму» і не розуміють доцільності появи католиць-

Місцеві можновладці та деякі містяни обурювалися через пропозиції «віддати католикам комунальну власність задарма» і так само пропонували парафіянам викупити храмову будівлю – мовляв, Ватикан багатий. Спротив також чинили і священники Севастопольського благочиння УПЦ МП, які заявляли, що «захищають православ'я від експансії католицизму» і не розуміють доцільності появи католицького храму на площі імені канонізованого РПЦ флотоводця Федора Ушакова у «православному місті».

кого храму на площі імені канонізованого РПЦ флотоводця Федора Ушакова у «православному місті».

Зокрема, голова Севастопольського благочиння УПЦ МП протоієрей Сергій Халюта заявляв, що в місті «православних значно більше, ніж католиків» і вони будують нові храми замість того, щоб вимагати повернення історичних культових споруд, – однак при цьому не уточнив, скільки храмів СМР уже передала благочинню. Пізніше, на початку 2013 року, Халюта, який був і є духівником севастопольських можновладців, радив католицькій громаді міста «більше молитися і сподіватися на Божу волю, без збудження настроїв у місті».

У червні 2011 року римо-католицька громада Севастополя сподівалася на розгляд питання повернення храму під час пленарного засідання сесії міської ради, проте воно не було внесено до затвердженого порядку денного. Зрештою в липні парафіяни під проводом настоятеля розпочали безстрокову акцію з вимогою повернення історичної храмової будівлі: кілька днів на тиждень, кілька годин на день біля неї стояв намет, на якому були закріплені ікони та великі знімки храму зразка 1912 та 1944 рр. (після звільнення міста). На додачу було підготовлено відповідні інформаційні листівки, які роздавалися перехожим. При цьому було організовано збір підписів на підтримку повернення храму парафіянам. За місяць було зібрано 10 263 підписів, з яких близько 2 тисяч залишили гості Севастополя. Акцію було припинено. Зібрані підписи планувалося використати під час майбутніх громадських слухань та передати до керівництва країни.

Далі буде...

ОКСАНА ПЕТРУСЕНКО – УКРАЇНСЬКА ОПЕРНА СПІВАЧКА. НЕЙМОВІРНИЙ ГОЛОС І МІЦНИЙ КРИМСЬКИЙ ХАРАКТЕР

ПАМ'ЯТЬ

Від народження вона мала і вроду, і чудовий природний голос, і міцний кримський характер. Ані перше, ані друге, ані третє, проте, не гарантують щастя та довгих років життя.

Валерій ВЕРХОВСЬКИЙ

Ксенія Андріївна Бородавкіна – її ім'я при народженні. Саме під ним вона була внесена до Книги запису актів громадянського стану Кладовищенської церкви міста Севастополя за 1900 рік, запис № 13. Незважаючи ні на що, число тринадцять стане для неї щасливим.

Деякі історики сумніваються в її кримському походженні: адже батько, Андрій Бородавкін, згодом записаний як Бородавкін, призначений був з міста Балаклея Харківської губернії, служив на Чорноморському флоті. Можливо, плутанина виникла через схожість назв Балаклава і Балаклея, бо досі дослідники її біографії не дійшли згоди щодо місця народження видатної співачки. Харків'янам приємніше вважати, що один з кращих голосів України належить їхній землячці, а кримчани практично не знають про те, що вона з Севастополя.

Хай там що, а документ зберігся тільки один – метрика, видана в кримській церкві з «оптимістичною» назвою. І вельми сумнівно, що в 1900 році дитину могли повезти хрестити не у найближчий до місця народження храм.

І вже не підлягає жодному сумніву, що виросла майбутня примадонна саме у Криму. Батько помер від туберкульозу вже 1901-го, залишивши донечці лише спадкові вокальні дані. Від матері Оксана успадкувала красу... А характер формувало життя.

Мати, овдовівши, вийшла заміж удруге, але невдало – новий чоловік був алкоголіком. Працювати Ксенії довелося з 14 років, а розрадою для дівчини був спів у церковному хорі й аматорських концертах. Улюблене заняття стане справою її життя, бо вже у вісімнадцять років вона тікає з дому, приставши до музично-драматичної трупи Степана Глазуненка.

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

Сцена из спектакля «Майская ночь». Слева направо: Г. Слупская, О. А. Петрусенко, В. Ф. Варецкая, 1919 г., Херсон

Це, нагадаю, був 1918 рік, а Крим, як і вся Україна, стали буремним військовим театром.

Глазунов Степан Олександрович (1870-1934), слобожанець з міста Куп'янськ, земляк Окса-

ниного батька, український актор, антрепренер і режисер. Він з 1888 року почав творчу діяльність у трупі Кропивницького, де й прибрав собі псевдонім Глазуненко. Грав на гастролях 1893 р. у трупі Г. Й. Деркача в Парижі. У 1902-1930 рр. був керівником різних українських театральних труп, з якими виступав у містах України, Криму та Північного Кавказу.

* * *

З цих виступів почалося її гастрольне життя. Одного разу, наприкінці 1918 року, Оксана побачила оголошення про набір у трупу Херсонського драматичного театру, який очолював Іван Сагатівський. Іван Лукич Сагатівський (1882-1951) виступав у трупах Марка Кропивницького (1900-1902), Михайла Старицького та інших. Зокрема, був першим виконавцем ролі Сірка у виставі «За двома зайцями». У 1902-1919 рр. очолював власну трупу.

Там, у Херсонському драмтеатрі, вона натрапила на музичного керівника театру Петра Бойченка. Він щиро здивувався, що така гарна дівчина має не найкраще для сценічної кар'єри прізвище Бородавкіна.

Талановиту, але без освіти й досвіду, дівчину Сагатівський

Харків'янам приємніше вважати, що один з кращих голосів України належить їхній землячці, а кримчани практично не знають про те, що вона з Севастополя. Хай там що, а документ зберігся тільки один – метрика, видана в кримській церкві з «оптимістичною» назвою. І вельми сумнівно, що в 1900 році дитину могли повезти хрестити не у найближчий до місця народження храм.

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

взяв під опіку, а його дружина, Катерина Лучицька, стала її наставницею з акторського мистецтва. Катерина Людвиківна Лучицька (1889-1971) – українська актриса, учениця Марії Заньковецької. Від 1908 року до 1918 року грала в численних українських приватних трупах – Л. Лучицького, С. Глазуненка, Б. Оршанова, О. Суходольського, П. Саксаганського, І. Сагатівського.

Псевдонім Петрусенко Оксана взяла собі із вдячності й любові до того, кого вона покохала, хто першим назвав її справжнім діамантом, – Петра Бойченка. Варіанти, які пропонували їй колеги по театру, – Петрова, Шевченко-

ва, Любченко, Веселка, Барвінок – її не влаштували. А от пропозицію самого Бойченка: «А давайте ми їй дамо прізвище Петрусенко! Мене батько називав Петром, Петрусем, Петрусенком», – Оксана охоче прийняла, мовивши: «Та нехай буде Петрусенко!».

Виступала Оксана Петрусенко на гастролях з театром у Каховці, Копанях, Широкому, Станіславі. Акомпанував під час вистав Стучевський. Концерти проходили з великим успіхом. Виїжджали на місяць-два, подорожуючи від села до села. Зупинялись біля школи, а коли в селі її не було, знаходили великий сарай або клуню. Нашвидку робили підмостки, декорували гіллям, завішували брезентом – от і сцена.

«Ми сидимо з Оксаною під хатою, – згадувала видатна українська артистка Валентина Федорівна Варецька. – Уже давно закінчилась вистава, всі порозходилися. А ми дивимось, зачаровані, як поміж верхівок осококів, наче вогняне коло, херсонський місяць виринає. Пора вже спати, та Оксану й калачем не заманиш у хату. Вона сп'яніла від вечірнього повітря й не може вирватися з обіймів літньої ночі...».

Однак театр проіснував лише до 1921 року, Оксані довелося працювати в різних пересувних театральних трупах. Навчалася Оксана й у Київській театральній школі, щоправда, недовго – у 1923-1924 рр., а також двічі на тиждень брала уроки в учительки вокалу Олени Муравйової, одним з учнів якої був Іван Козловський. У 25 років Петрусенко, працюючи в Херсонському українському театрі та після його закриття у різних гастрольних трупах, виконала два десятки ролей; репертуар був найширшим, а діапазон голосу – унікальним. Оксана полишила Херсон і вирушила до столиці – Харкова, щоб співати у головній опері Української республіки. Та у Харківському оперному театрі співачка затрималася ненадовго. Безцеремонної поведінки головного диригента театру Лева Штейнберга горда кримська українка витримати не могла, а прилюдно принижений диригент скористався нагодою, щоб вигнати її геть.

Шлюб із Бойченком не склався. У Києві вона знайшла кохання вдруге – оперного співака Мефодія Семенюту-Барило, і в неї народився син Володимир.

Оксана поїхала за пересувною трупою Сагатовського, яка в той час гастрювала в Росії. Так почався період – доволі успішний – її роботи в російських театрах: Казанській опері, Свердловську, Самарі.

ФОТО З ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

ФОТО З ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

Там, у Свердловську, вона зустріла свого другого чоловіка Василя Москаленка, з яким не лише оформила шлюб, а й переїхала до Києва, коли той

став столицею Української СРР.

Нинішня Національна опера тоді називалася Київським академічним театром опери та балету. Прийняли Оксану Пе-

трусенку туди після перших прослуховувань. Це сталося в п'ятницю, 13-го. Забобонів щодо цього числа в Оксани Петрусенко не було.

Перші три місяці Оксана Петрусенко виконувала партію Аїди. Її супроводжував не лише успіх у публіки, а й заздрість колег. Партія Лізи остаточно закріпила і успіх, і заздрість. А коли Оксана впевнено обійшла у відборі на Одарку саму Марію Литвиненко-Вольгемут, та пробачити їй не змогла.

Коли Петрусенко готувалася до ролі Купави в опері «Снігуронька», вона віддавала себе всю, їй доводилося долати не лише творчі проблеми. У 1935 році в оперному театрі почався жакливий «театр абсурду» – почали шукати «ворогів народу» і знайшли: такими виявились тенор Олександр Колодуб і заступник з художньої роботи Яків Майстренко. Втім, Петрусенко ця каламутна хвиля оминула – талант співачки мав шанувальників, зокрема, і в керівництві Української СРР.

Вона виступила в Москві на дуже презентативному, як сказали б у наш час, концерті, отримала звання заслуженої артистки УРСР і орден «Знак пошани», її практично затвердили на участь у концертах в Італії, але... Але в 1937-му був заарештований начальник управління в справах мистецтва Андрій Хвиля (вдруге), а голова уряду Радянської України Панас Любченко, не дочекавшись, поки за ним прийдуть, наклав на себе руки. Сама Оксана перебувала на межі самогубства. До життя її повернув приїзд до Києва режисерки Анни Бегічевої з метою зробити записи видатних українських виконавців.

У 1938-му Оксана Петрусенко побувала в рідному місті, – триумфально гастрюючи з Київським оперним театром у Севастополі.

Катерина Білокур, почувши по радіо пісню у виконанні Петрусенко, у святій наївності написала листа, додавши кілька малюнків, – а раптом допоможе. І Оксана не могла не відгукнутися на прохання невідомої талановитої людини, сама ж бо пробивалася у світ, не маючи нічого, крім таланту. Таким чином, вона відкрила Україні талант самобутньої народної художниці, й не лише Україні – світові, бо вже невдовзі роботи Білокур були виставлені в Парижі.

* * *

Згодом, у 1939-му, Західну Україну було приєднано до СРСР, і Оксана в складі бригади українських артистів уже 24 вересня (через тиждень після вступу туди Червоної армії) ви-

Катерина Білокур, почувши по радіо пісню у виконанні Петрусенко, у святій наївності написала листа, додавши кілька малюнків, – а раптом допоможе. І Оксана не могла не відгукнутися на прохання невідомої талановитої людини, сама ж бо пробивалася у світ, не маючи нічого, крім таланту. Таким чином, вона відкрила Україні талант самобутньої народної художниці, й не лише Україні – світові, бо вже невдовзі роботи Білокур були виставлені в Парижі.

рушає до Львова. Доля подарувала Оксані Петрусенко зустріч із Соломією Крушельницькою.

І кохання... До одруженого львів'янина, редактора комуністичної газети Андрія Чеканюка: «Забути тебе, мій Андрійку, я ніколи не зможу, завжди буду пам'ятати і бажати від щирого серця благополуччя в твоєму житті», – напише вона йому згодом у прощальному листі. Він не збирався кидати дружину та двох дітей, Оксана була старша за нього на шість років, хворіла на сухоти... І носила під серцем його дитину. Утворився несиметричний любовний трикутник: у Оксану Петрусенко ще з 1938-го був до нестями закоханий поет Павло Тичина.

Востаннє зі сцени Оксана Петрусенко співала 31 травня 1940 року, це був «Запорожець за Дунаєм», де вона виконувала Одарку. Недобре їй було вже тоді, з останніх сил Оксана довела партію до кінця.

Оксана Петрусенко народила сина, але після цього прожила лише кілька днів. 15 липня Оксани Петрусенко не стало. За висновком лікарів, великий тромб, відірвавшись, підступив до серця й унеможливив нормальну циркуляцію крові.

Павло Тичина проридав увесь день, дізнавшись про смерть коханої: «Співала ж дзвінко, дуже, незрівнянно! А голос був – наче із щирого срібла!».

Поховали видатну співачку на Байковому цвинтарі. За її труною йшла колона людей, що розтягнулася на кілька кілометрів. Її голос досі пам'ятають і люблять у нашій країні. На її честь названо вулиці в Києві, Львові, Краматорську, Кременчуці, Боровій і Балаклії, на будинку, де співачка жила в Києві, встановлено меморіальну дошку.

У Севастополі 2010 року вандали від «руського міра» розтрощили меморіальну дошку, встановлену до 110-річчя від народження Оксани Петрусенко на фасаді театру ім. Луначарського.

ПЕРШІ ПРОПОЗИЦІЇ ПРО СТВОРЕННЯ КРИМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

ЯК ЦЕ БУЛО...

Коли радянська влада остаточно закріпилася в Криму, перед ЦК РКП(б) постало питання про подальшу долю півострова. Головною причиною, яка змусила центральний уряд створити на території Кримського півострова автономну республіку, був курс більшовицької партії на світову революцію, про що ми вже доволі докладно говорили в окремій статті. Тому, цілком природно, центральним урядом було ухвалено рішення створити на території півострова автономну республіку, яка входила б до складу РСФРР.

Тетяна БИКОВА,
к.і.н., науковий співробітник Інституту історії України НАН України

Більшовики України, яких заздалегідь попередили про ці наміри, спочатку намагалися протестувати, але змушені були погодитися. 12 листопада 1920 р. на засіданні членів ЦК КП(б)У, які були присутні (С. Косіор, Є. Терлецький, В. Мануїльський та С. Мінін), було ухвалено рішення: «Крим перебуває поза компетенцією ЦК КПУ»¹.

Така відповідь не відбивала дійсного ставлення всіх членів ЦК КП(б)У щодо цього питання. Пам'ятаючи діяльність Закордота, який розміщувався на території України і керував повстанською боротьбою більшовиків у Криму, керівники УСРР намагалися власноруч керувати цією територією. Протягом кінця 1920 – першої половини 1921 рр. український уряд активно втручався у процеси, що відбувалися в Криму. Москва, своєю чергою, теж вважала Крим власною територією, а тому надсилала на півострів свої вказівки (як і в Україну) і вимагала їх негайного виконання. Певний час питан-

ФОТО з ВІКІПЕДІЇ

ня про пріоритет залишалося відкритим. Однак тиск з боку Москви змусив харківських працівників відступити. Було ухвалено рішення про ліквідацію на півострові всіх організацій, які відали справами Закордота. Українські представники більшовицької партії, що мешкали в Криму, повернулися до Харкова. Начальник Закордота при ЦК КП(б)У Фриц Маркус у доповіді на ім'я Фелікса Кона зазначав, що протягом січня-березня 1921 р. з території Криму до України вивезли всіх українських керівних працівників, а також усі матеріальні ресурси КП(б)У, привезені раніше на півострів для потреб Кримської повстанської армії (зброю, гроші, обмундирування, спорядження та ін.)².

Керівники України змогли зберегти в своїх руках лише так звані виконавчі функції: Москва залишила «українським товаришам» право деякою мірою вирішувати військові справи на півострові. Війська, якими командував М. Фрунзе, продовжували, як і раніше, називатися «Збройними силами України і Криму».

25 січня 1921 р. голова РНК України Х. Раковський підписав постанову про те, що командувачеві збройних сил України підпорядковуються всі морські сили Чорного та Азовського морів³. Серед допризовників Криму було виділено 1500

осіб для того, щоб вони пройшли спеціальну морську підготовку⁴.

З червня 1921 р. на півострові з'явилися перші частини особливого призначення (ЧОП) та всеобучу України та Криму, що підпорядковувалися українському уряду. Військові підрозділи допомагали місцевим керівникам та чекістам боротися з «бандитизмом». Частини, які очолювалися українськими працівниками, використовували в своїй роботі переважно кримські кадри. Кількість кадрів Кримського ЧОПу з плином часу зростає. Згідно з доповіддю, складеною командувачем ЧОП та начальником Всеобучу України та Криму Малиновським для секретаря ЦК КП(б)У Д. Лебедя, на 15 листопада 1921 р. у Криму перебувало 2477 чоловіків та 216 жінок, які входили до складу ЧОП та Всеобучу України та Криму⁵.

На початку 20-х рр. з'явилася ще одна сфера діяльності українського уряду в Криму. Після того, як у Криму запанував голод, Україна почала ввозити на півострів продовольство⁶.

Тільки цими сферами й був обмежений вплив керівництва України на справи в Криму. Адже Кремль не вважав за потрібне ділитися з будь-ким повнотою влади. Крім того, надавати владу в стратегічно важливому Криму лише частково скореній у ході національної боротьби українській республіці

центр вважав занадто ризикованим. Посилювало такі настрої серед московського керівництва ще й те, що навіть на території самого Криму були сили, які також висловлювалися за передачу Криму Україні. Так, Керченський повітовий комітет РКП(б) наполягав на «включенні Криму до складу Української республіки, беручи до уваги географічне положення та економічні зв'язки»⁷.

Тим часом у Криму місцеві більшовики не сиділи склавши руки. 21 січня 1921 р. відбулось спільне засідання членів Кримревкому та Кримського обласного комітету РКП(б), на якому були присутні А. Лідє, Ю. Гавен, С. Вульфсон (Давидов), С. Ідрісов, С. Меметов, І. Фірдевс, М. Бабахан і В. Ібраїмов. Розглядалося одне питання: «Про політичні відносини Криму з РСФРР та УСРР». В ухваленій постанові зазначалося: «Визнати найбільш бажаним підпорядкувати Крим безпосередньо Москві як автономну одиницю, надати їй назву «Кримська автономна область». Приймаючи постанову про автономний статус Криму, учасники засідання виходили з «далекого ораїнного положення Криму з його внутрішньою національною структурою та соціальних й економічних обставин, а також, беручи до уваги українське череззсужжя». У протоколі зазначалося: «Ю. Гавен

Протягом кінця 1920 – першої половини 1921 рр. український уряд активно втручався у процеси, що відбувалися в Криму. Москва, своєю чергою, теж вважала Крим власною територією, а тому надсилала на півострів свої вказівки (як і в Україну) і вимагала їх негайного виконання. Певний час питання про пріоритет залишалося відкритим. Однак тиск з боку Москви змусив харківських працівників відступити.

залишається при своїй особливій думці: з метою революціонування мусульманського Сходу доцільно створити видимість самостійного Криму, й тому Кримську автономну область треба назвати «Кримською Комуною»⁸.

Вечері 20 лютого з Москви до Симферополя приїхав М. Поляков, якого призначили новим головою Кримревкому і членом Кримського обласного комітету РКП(б). Під його головуванням наступного дня відбулось засідання Кримревкому. Через декілька днів газета «Красный Крым» надрукувала звіт, в якому зазначалося: «Адміністративно Крим буде підпорядковано Москві. Щодо його майбутньої долі, то вона буде вирішена трудовими масами Криму, але ЦК стоїть за створення автономної області»⁹.

Далі буде...

- 1 Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 1. – Оп. 6. – Спр. 7. – Арк. 108.
- 2 Там само. – Оп. 20. – Спр. 408. – Арк. 7 – 8.
- 3 Там само. – Спр. 610. – Арк. 28.
- 4 Там само. – Спр. 645. – Арк. 77 зв.
- 5 Там само. – Арк. 76 – 76 зв.
- 6 Там само. – Спр. 1034. – Арк. 78 – 78 зв.
- 7 Крапивенцев М.Ю. История трансформации политико-правового статуса Крыма в 1917-1921 годах. – Диссертация на соискание учёной степени канд. ист. наук. – Симферополь, 2014. – С. 144.
- 8 Державний архів Автономної Республіки Крим (далі – ДААРК). – Ф-П. 1. – Оп. 1. – Спр. 48. – Арк. 5.
- 9 Красный Крым. – 1921. – 23 февраля.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

ШИРОКОМАСШТАБНЕ РУЙНУВАННЯ ТА ПРИВЛАСНЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В КРИМУ ТА ІНШІ ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: АНАЛІТИЧНИЙ ПОГЛЯД

У період 2016-2021 рр. Прокуратурою Автономної Республіки Крим та міста Севастополя разом із правозахисними неурядовими організаціями до Міжнародного кримінального суду скеровано дванадцять інформаційних повідомлень, які стосуються як скоєння воєнних злочинів, так і злочинів проти людяності. Масштаб злочинів вражає, а оскільки збройний конфлікт триває, то й правопорушення мають місце чи не щодня. Важливо зазначити, що всі вищевказані злочини об'єднані одним злочинним задумом: шляхом використання широкого спектра форм переслідування, аби витиснути все українське з території півострова – Українську Церкву, українську мову, українську культуру та самих українців.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-художня і публіцистична газета Свідцтво про державну реєстрацію КВ № 23715-13555Р від 06.02.2019 р.

Засновники

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Громадська організація «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»

Видавець
ТОВ «Видавничий дім «Українська культура»
Юридична адреса
Видавця:
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1
Головний редактор
Андрій ШЕКУН
Дизайн та верстка
В'ячеслав ЮРЧЕНКО

Надруковано:
ФОП Хісамдінов А. Ю.

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову. Зміст газети поширюється на умовах ліцензії CC BY 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2022 р.:
на 6 місяців - 224,64 грн;
на рік - 449,28 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірна

